Norme metodologice și sursele de date utilizate la elaborarea statisticilor comerțului exterior de mărfuri

1. Sursele de date

1.1. Baza juridică

Datele statistice privind exporturile și importurile de mărfuri sunt colectate, verificate, prelucrate de Serviciul Vamal, în conformitate cu articolul 321 al Codului Vamal al Republicii Moldova nr.1149 din 20.07.2000 și prezentate Biroului Național de Statistică pentru verificare, completare, validare, prelucrare, rectificare, definitivare și diseminare în conformitate cu Legea Republicii Moldova „Cu privire la statistica oficială ", nr.93 din 26 mai 2017 (Articolele 13,14, 16, 18, 19, 23 și 24).

1.2. Sursele de date

Pentru exporturile și importurile de bunuri materiale care fac obiectul tranzacțiilor comerciale, documentul de bază pentru evidența statistică este declarația vamală în detaliu, care se întocmește la punctele vamale în momentul în care marfa intră sau iese din țară. Pentru mărfurile care se transportă prin cablu sau conducte, sursa datelor operative o constituie raportul statistic nr. EI-1 „Export (import) de energie electrică și gaz natural", întocmit de importator sau exportator în baza proceselor-verbale de primire-predare.

2. Precizări metodologice

2.1. Statisticile comerțului exterior de mărfuri în Republica Moldova se realizează în baza recomandărilor Comisiei de Statistică a ONU (*International Merchandise Trade Statistics – Concepts and Definitions, 2010 Series M No. 52*) și legislației EUROSTAT privind comerțul internațional de mărfuri cu țările terțe (*EXTRASTAT*).

La elaborarea statisticilor de comerț exterior ale Republicii Moldova se utilizează noțiunile de regim vamal, care au o însemnătate hotărâtoare la determinarea sistemului de comerț și sferei de cuprindere.

2.2. Teritoriul statistic

Teritoriul luat în considerație în statistica comerțului exterior al Republicii Moldova se referă la teritoriul economic al țării, în care se aplică legislația vamală națională, dar care nu coincide cu teritoriul geografic al țării (cu excepția raioanelor din partea stângă a Nistrului).

2.3. Sistemul de comerț utilizat în realizarea statisticilor de comerț exterior din Republica Moldova este **sistemul general de comerț**.

2.4. Comerțul exterior de mărfuri cuprinde totalitatea bunurilor materiale care se adaugă la stocul de resurse materiale ale țării (importuri) sau se scad din acesta (exporturi), prin intrarea pe teritoriul țării sau prin părăsirea acestuia.

Se disting trei tipuri de bunuri importate:

- Bunuri străine (altele decât produsele de compensare rezultate din prelucrări în afara țării);
- Bunuri străine care reprezintă produse de compensare rezultate în urma prelucrării în afara țării;
- Bunuri autohtone în aceeași stare cum au fost exportate anterior.

Se disting trei tipuri de bunuri exportate:

- Bunuri autohtone, originare din zona de circulație liberă sau zonele antreprenoriatului liber;
- Bunuri autohtone, constînd din produse de compensare după prelucrare în interiorul ţării;
- Bunuri străine în aceeaşi stare cum au fost importate anterior.

Unele mărfuri pot fi subiectul intrărilor vamale, însă, conform normelor metodologice ale statisticii comerțului exterior, din volumul exporturilor şi importurilor Republicii Moldova se exclud:

- ***Aurul monetar, piesele de aur şi lingourile, care se schimbă între autorităţile monetare;***
- ***Bancnotele şi titlurile de valoare emise şi monedele puse în circulaţie;***
- ***Mărfurile temporar admise sau expediate.*** Mărfurile moldoveneşti aflate temporar în străinătate şi respectiv mărfurile străine aflate temporar în ţara noastră (care după o scurtă perioadă de utilizare se vor reîntoarce în ţara de provenienţă) pentru tîrguri, expoziţii, mostre comerciale, materiale

didactice, ambalaje, materiale de transport, containere şi echipamente legate de transport, animale pentru împerechere, spectacol sau curse, se exclud din statistica comerţului exterior de mărfuri;

- ***Mărfurile în tranzit*** pe teritoriul Republicii Moldova (pentru motive de transport), intrate în ţară sau ieşite din ea, exclusiv cu scopul livrării lor unei terţe ţări, nu se supun evidenţei statistice, dacă acestea nu se adaugă stocului de resurse materiale din ţară sau nu diminuează acest stoc;
- ***Mărfurile expediate către enclave teritoriale sau dinspre acestea*****.** În general teritoriul economic al unei ţări include orice enclave teritoriale (ambasade, tabere militare străine şi alte amplasamente) localizate fizic între graniţele geografice ale altei ţări, şi exclude enclavele altor ţări şi organizaţii internaţionale localizate între propriile graniţe geografice. Prin urmare, mişcarea mărfurilor între o ţară şi enclavele sale din străinătate este considerată drept flux intern şi trebuie exclusă din statistica importului şi exportului ţării gazdă (ţara ce conţine enclavele teritoriale ale altor ţări sau organizaţii internaţionale în interiorul graniţelor sale geografice). În mod similar, mărfurile primite din străinătate de către organizaţii internaţionale sau trimise în străinătate de către astfel de organizaţii sînt excluse din statisticile comerţului exterior de mărfuri ale ţărilor gazdă.
- ***Activele nonfinanciare, a căror proprietate a fost transferată dinspre rezidenţi către nerezidenţi, fără trecerea graniţelor*****.** Aceste active includ terenuri, construcţii, utilaje şi stocuri. Un astfel de transfer de proprietate a activelor nonfinanciare este considerat a fi ca o operaţie financiară şi este exclus din statistica comerţului exterior de mărfuri;
- ***Mărfurile tratate ca parte componentă a comerţului cu servicii*****.** Această categorie cuprinde:
  - mărfuri achiziţionate de toate categoriile de călători, inclusiv muncitorii nerezidenţi, pentru uz personal şi transportare peste graniţă în cantităţi şi cu valori ce nu le depăşesc pe cele stabilite de legislaţia vamală naţională;
  - ziarele şi ediţiile periodice expediate direct abonaţilor pe bază de abonament;
  - mărfurile cumpărate de guvernele statelor străine prin intermediul ambasadelor sale sau prin taberele militare străine, sau alte amplasamente localizate pe teritoriul ei economic, pentru propriul lor uz;
  - dischete sau CD-ROM-uri cuprinzînd date sau software de calculator, furnizate la comandă, benzi audio şi video conţinînd înregistrări originale; fotocopii realizate la comandă etc.;
- ***Peştele prins în largul mărilor de către vasele naţionale ale ţării şi debarcat pe teritoriul economic al ţării;***
- ***Mărfurile achiziţionate şi abandonate în ţară de către nerezidenţi, în cadrul aceleiaşi perioade de înregistrare şi care nu tranzitează frontierele ţării;***
- ***Mărfurile în regim de leasing operaţional*** (închiriere pentru exploatare, pe o perioadă mai mică de un an);
- ***Mărfurile pierdute sau distruse după părăsirea teritoriului economic al ţării exportatoare, dar înainte de intrarea pe teritoriul economic al ţării importatoare, urmează să fie excluse din importurile ţării care intenţionează importul*** **(**chiar dacă ele sînt incluse în statistica exporturilor ţării-exportatoare);
- ***Sticlele goale returnate*** pentru a fi reumplute sînt considerate „mijloace de transport", prin urmare sînt excluse din statistica comerţului exterior de mărfuri;
- ***Reziduurile şi deşeurile*** neavînd nici o valoare absolută urmează a fi excluse;
- ***Aprovizionarea navelor şi avioanelor moldoveneşti cu alimente şi combustibil în afara teritoriului naţional nu se include la import;***
- ***Mărfurile cu valoarea sub pragul valoric de taxare vamală, stabilit prin legislaţia vamală naţională.***

2.5. Evaluarea statistică a exporturilor și importurilor

Evaluarea statistică a exporturilor se realizează în prețuri FOB, iar a importurilor – în prețuri CIF.

În cazul **exporturilor** valoarea în preturi FOB, sau franco-frontiera țării exportatoare, reprezintă valoarea mărfurilor exportate la locul și data când mărfurile părăsesc teritoriul statistic al Republicii Moldova (valoare la care mărfurile au fost vândute de exportator, inclusiv cheltuielile de transport și alte cheltuieli pentru aducerea și încărcarea mărfurilor pe mijlocul de transport la frontiera țării).

Pentru **importuri** valoarea în preturi CIF, sau franco-frontiera țării importatoare, reprezintă valoarea în vamă a mărfurilor importate la punctul de frontieră de intrare în Republica Moldova (valoare la care mărfurile sunt cumpărate de importator, inclusiv cheltuielile de transport și asigurare pentru aducerea mărfurilor până la frontiera țării).

Valoarea statistică se înscrie în moneda națională și se determină prin transformarea în lei a monedei facturate, conform prevederilor legale.

Valoarea statistică nu include drepturi percepute la import sau export, cum sunt taxele vamale, TVA, accizele sau alte taxe similare.

În cazul mărfurilor care reprezintă ajutor gratuit, operații de schimb etc., estimarea exporturilor/ importurilor de mărfuri se realizează în prețurile acelorași mărfuri pentru care se realizează operațiuni de export-import pe bază comercială sau în prețurile pieței mondiale.

2.6. Conversia valutelor străine în moneda națională, dolari SUA și euro

Valoarea tranzacțiilor comerciale poate fi exprimată într-o diversitate de valute. Conversia valutelor în lei se face în baza cursurilor oficiale stabilite de Banca Națională a Republicii Moldova la data înregistrării declarației în vamă.

Datele în dolari SUA și în euro se calculează din datele în lei, utilizând cursul oficial al Băncii Naționale pentru cele două monede.

2.7. Evidența cantitativă a mărfurilor

Evidenta cantitativă a mărfurilor, atât la export, cât și la import, este în masă netă (greutate) exprimată în kilograme (exclusiv ambalajele) și pentru unele mărfuri – în una sau mai multe unități de măsură specifice mărfurilor, menționate în dreptul pozițiilor de mărfuri din Nomenclatura Combinată a Mărfurilor – bucăți, m^3, perechi, kW/h etc.

2.8. Repartizarea geografică a exporturilor (importurilor)

Repartizarea pe țări a mărfurilor exportate se face după ultima țară de destinație a mărfurilor, iar la import – după țara de origine.

Pentru exporturi, **„țara de destinație”** este considerată ultima țară cunoscută în momentul realizării exporturilor, unde urmează să fie expediate mărfurile pentru a fi consumate (consum public și privat sau utilizate în procesul de producție).

Pentru importuri, **„țara de origine”** este considerată țara în care mărfurile au fost prelucrate în totalitate sau ultima țară în care mărfurile au suferit transformări substanțiale (în cazul în care la procesul de producție a acestora au participat două sau mai multe țări).

Dacă în momentul livrării nu este cunoscută țara ultimei destinații sau țara de origine a mărfii, atunci exportul (importul) se stabilește după **țara de expediere /destinație a mărfii.**

3. Nomenclatoare și Clasificatoare utilizate în statistica comerțului exterior de mărfuri

3.1. Nomenclatura Combinată a Mărfurilor

Statistica comerțului exterior de mărfuri al Republicii Moldova se realizează în conformitate cu metodologia utilizată pe plan internațional, iar mărfurile exportate și importate sunt clasificate în corespundere cu Nomenclatura Combinată a Mărfurilor, elaborată în conformitate cu Sistemul Armonizat de Codificare și Descriere a Mărfurilor (HS-2022 și Nomenclatura Combinată (CN) a Uniunii Europene. **Nomenclatura Combinată a Mărfurilor** a fost aprobată prin Legea Republicii Moldova nr. 172 din 25.07.2014, cu modificările ulterioare (inclusiv cele din anul 2022), fiind implementată de la 01 ianuarie 2023.

Primele șase cifre a codurilor mărfurilor din Nomenclatura Combinată a Mărfurilor corespund totalmente cu Sistemul Armonizat (HS-2022), 6 cifre plus a 7-a și a 8-a cifră corespund cu Nomenclatura Combinată a Uniunii Europene, a 9-a cifră prezintă detalierea națională a mărfurilor.

Nomenclatura Combinată a Mărfurilor reprezintă clasificarea multifuncțională a mărfurilor care circulă pe piața mondială și cuprinde codurile, denumirile și descrierea mărfurilor corespunzătoare sistemelor de clasificare aplicate în practica internațională, introduse pe sau scoase de pe teritoriul vamal, precum și cuantumul taxei vamale la aceste mărfuri. Nomenclatura este utilizată în scopul realizării măsurilor tarifare și netarifare de reglementare a activității economice externe a statului, perfecționării evidenței statistice și a schimbului de informație referitoare la circulația mărfurilor pe plan extern, cu alinierea acestora la standardele internaționale. Criteriul care stă la baza acestei nomenclaturi îl reprezintă natura mărfurilor, enumerarea mărfurilor fiind făcută în funcție de gradul de prelucrare: materii prime, produse semifinisate și produse finisate.

3.2. Alte Clasificatoare și Nomenclatoare

Pentru analize economice, cea mai potrivită este utilizarea **Clasificării Standard de Comerț Internațional (SITC Rev. 4)**, mărfurile fiind clasificate în funcție de stadiul de prelucrare, precum și a **Clasificării după Marile Categorii Economice (BEC)**, care grupează mărfurile din SITC Rev. 4 în mari clase economice de mărfuri, în funcție de utilizarea finală a acestora, semnificative pentru analize statistice și conturi naționale.

Datele privind mărfurile din Clasificarea Standard de Comerț Internațional, Marile Categorii Economice se obțin în baza unor tabele de trecere între aceste nomenclatoare și Nomenclatura Combinată a Mărfurilor.

Pentru țări, până în anul 2005 s-a utilizat Clasificatorul țărilor și teritoriilor, elaborat de Biroul de statistică al ONU (Standardul ISO 3166-88). Actualmente se folosește **Nomenclatorul țărilor și teritoriilor**, utilizat pentru statisticile de comerț exterior ale Comunității Europene în relațiile sale atât cu statele membre, cât și cu țările terțe (Geonomenclature).

Gruparea țărilor pe continente se face conform recomandărilor Oficiului de Statistică al Uniunii Europene (EUROSTAT), iar grupările economice pe țări sunt cele din Buletinul lunar de statistică ONU.

– ***Comunitatea Statelor Independente (CSI):*** Azerbaidjan, Armenia, Belarus, Federația Rusă, Kazahstan, Kârgâzstan, Republica Moldova, Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan.
– ***Uniunea Europeană (UE):*** Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Cipru, Croația, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Polonia, Portugalia, Regatul Țărilor de Jos (Netherlands), România, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, Ungaria.
– ***Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE):*** Australia, Austria, Belgia, Canada, Cehia, Chile, Columbia, Coreea de Sud, Costa Rica, Danemarca, Elveția, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Islanda, Israel, Italia, Japonia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Mexic, Norvegia, Noua Zeelandă, Polonia, Portugalia, Regatul Țărilor de Jos (Netherlands), Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Slovacia, Slovenia, Spania, Statele Unite ale Americii, Suedia, Turcia, Ungaria, Insulele Virgine (SUA).
– ***Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS):*** Elveția, Islanda, Liechtenstein și Norvegia.
– ***Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (OȚEP):*** Algeria, Arabia Saudită, Congo, Emiratele Arabe Unite, Gabon, Guineea Ecuatorială, Irak, Republica Islamică Iran, Libia, Kuweit, Nigeria, Republica Bolivariană a Venezuelei.
- ***Acord de Liber Schimb Central European (ALSCE):*** Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Macedonia de Nord, Montenegro, Republica Moldova și Serbia.

– ***Organizația pentru Cooperare Economică statelor riverane la bazinul Mării Negre (OCEMN):*** Albania, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Federația Rusă, Georgia, Grecia, Macedonia de Nord, Republica Moldova, România, Serbia, Turcia, Ucraina.

4. Indicii

4.1. Indicii valorici

Indicii valorici prezintă tendința generală a evoluției exporturilor, importurilor și se determină ca raportul dintre volumele valorice (dolari SUA) din anul (perioada) de raport și cele din anul (perioada) de bază.

4.2. Variația anuală sau ritmul modificării anuale

Variația anuală (infra anuală) sau ritmul modificării anuale (infra anuale) a exporturilor și importurilor redă cu câte procente a crescut sau a diminuat nivelul indicatorului în anul (perioada) de raport față de anul (perioada) de bază. Variația anuală (infra anuală) a fost determinată în baza datelor exprimate în dolari SUA.

4.3. Indicii valorii unitare la mărfurile exportate și importate

Indicii valorii unitare la mărfurile exportate și importate se calculează având la bază valorile unitare (medii) exprimate în lei (dolari SUA), conform formulei Paasche. Baza de calcul utilizată pentru calcularea indicilor valorii unitare la mărfurile exportate și importate este anul (trimestrul) precedent.

4.4. Sursele de date

Calcularea indicilor valorii unitare se efectuează în baza datelor obținute din declarațiile vamale separat pentru fiecare marfă (9 cifre), grup de mărfuri (6,4 și 2cifre) și pe total exporturi (importuri), în conformitate cu Nomenclatura Combinată a Mărfurilor. În mărfurile alese pentru calcul (mărfuri reprezentative) se includ toate mărfurile omogene, cu informații disponibile asupra cantității și costului, și prezente atât în perioada de raport, cât și în perioada de bază. Pentru agregarea indicilor valorii unitare calculați la nivel de 9 cifre pe diverse nivele din Nomenclatura Combinată a Mărfurilor și pe total exporturi (importuri) se utilizează ca element de ponderare valoarea mărfurilor din perioada curentă.